

4-SHO‘BA.
MUSIQIY TA‘LIM YO‘NALISHLARIDA BO‘LAJAK KADRLARNI
TAYYORLASHDA ZAMONAVIY ART-PEDAGOGIK
YONDASHUVLAR HAMDA ILG‘OR XORIJIY TAJRIBALARNI
O‘RGANISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI VA
AMALIY AHAMIYATI

ZAMONAVIY MUSIQA TA‘LIMI VAZIFALARI VA MUAMMOLARI

Asraqulova Adiba Nabiyevna
Namangan davlat pedagogika instituti
ART pedagogika kafedrasi katta o‘qituvchisi (PhD)

Zamonaviy musiqa ta'limi tizimi faqatgina cholg'u chalish yoki qo'shiq aytishni o'rgatish bilan cheklanib qolmay, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan murakkab jarayondir. Hozirgi kunda ushbu soha oldida turgan asosiy vazifalarni quyidagicha guruhlash mumkin:

1. Ma'naviy va estetik tarbiya

Musiqa ta'limining eng ustuvor vazifasi talabalarda yuksak badiiy didni shakllantirishdir. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Milliy va umuminsoniy qadriyatlar: O'quvchilarda milliy merosga (masalan, maqom san'ati) va jahon klassik musiqasiga nisbatan hurmat uyg'otish.

Hissiy intellektni rivojlantirish: Musiqa orqali insoniy tuyg'ularni tushunish, empatiya va ichki dunyoni boyitish.

2. Kognitiv va ijodiy rivojlanish

Musiqa darslari intellektual salohiyatni oshirishning kuchli vositasidir:

Ijodiy tafakkur: Nafaqat tayyor asarni ijro etish, balki improvizatsiya, kompozitsiya va musiqiy tahlil orqali mustaqil fikrlashni shakllantirish.

Xotira va diqqat: Murakkab musiqiy matnlar ustida ishlash orqali ko'ruv va eshituv xotirasini, diqqatni jamlash qobiliyatini kuchaytirish.

3. Kasbiy mahorat va kompetentsiyalar

Zamonaviy musiqa ta'limi bitiruvchining mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lishini ta'minlashi kerak:

Texnik mukammallik: Tanlangan mutaxassislik (cholg'u ijrochiligi, vokal, dirijyorlik) bo'yicha yuqori malakaga ega bo'lish.

Pedagogik tayyorgarlik: Bo'lajak musiqa o'qituvchilariga dars berishning interfaol usullarini, psixologik va metodik yondashuvlarni o'rgatish.

Mustaqil ta'lim ko'nikmasi: Talabada o'quv jarayonidan so'ng ham o'z ustida ishlash va yangi repertuarlarni mustaqil o'rganish malakasini hosil qilish.

4. Innovatsion va texnologik vazifalar

Raqamli asrda musiqa ta'limi texnologiyalar bilan hamnafas bo'lishi shart:

Raqamli savodxonlik: Musiqiy muharrirlar (Sibelius, Finale), ovoz yozish dasturlari va masofaviy ta'lim platformalaridan samarali foydalanish.

Fanlararo bog'liqlik: Musiqani tarix, adabiyot, tasviriy san'at va hattoki aniq fanlar bilan bog'lagan holda o'qitish (masalan, musiqiy akustika).

5. Ijtimoiy moslashuv

Musiqa jamoaviy faoliyat turi sifatida muhim ijtimoiy vazifani bajaradi:

Jamoadi ishlash: Ansambl, xor yoki orkestr tarkibida ijro etish orqali muloqot va hamkorlik madaniyatini yuksaltirish.

Madaniy muhit yaratish: Jamiyatda musiqiy madaniyatni yoyish va san'at orqali ijtimoiy muammolarga yechim topish (musiqa terapiyasi va h.k.).

Musiqa ta'limi tizimida an'anaviy "ustoz-shogird" maktabini saqlab qolgan holda, o'quv jarayonini samarali va qiziqarli qilish uchun bir qator zamonaviy metodlar qo'llanilmoqda. Ushbu metodlar asosan o'quvchining erkin tafakkur qilishi va texnologik imkoniyatlardan foydalanishiga asoslanadi.

1. Interfaol va kreativ metodlar

Bu usullar talabani passiv tinglovchidan faol ijodkorga aylantiradi:

"Case-study" (Muammoli vaziyatlar): Talabalarga muayyan musiqiy yoki pedagogik muammo beriladi (masalan, "Asar ijrosidagi texnik murakkablikni qanday hal qilish mumkin?"). Talabalar bu muammoni jamoaviy muhokama qilib, yechim topadilar.

Improvizatsiya metodi: Darsning bir qismini berilgan mavzu yoki janr doirasida erkin ijodga ajratish. Bu metod musiqiy intuitivlik va ichki eshitish qobiliyatini keskin rivojlantiradi.

Loyiha usuli: Talabalar guruh bo'lib kichik bir loyiha ustida ishlaydilar. Masalan, ma'lum bir kompozitor hayoti haqida multimedia taqdimoti tayyorlash yoki kichik konsert dasturini tashkil etish.

2. Multimedia va AKT metodlari

Zamonaviy texnologiyalar musiqa darslarining ajralmas qismiga aylandi:

Vizualizatsiya: Murakkab nazariy mavzularni (masalan, polifoniya yoki murakkab garmonik tuzilmalar) maxsus grafik dasturlar orqali ko'rgazmali tushuntirish.

Masofaviy mahorat darslari: Zoom yoki boshqa platformalar orqali dunyo miqyosidagi taniqli professorlarning mahorat darslarida ishtirok etish.

Musiqiy dasturiy ta'minot: Sibelius, Finale (nota yozish), Ableton Live yoki Logic Pro (kompozitsiya va orkestrlashtirish) kabi dasturlarda ishlash ko'nikmalarini shakllantirish.

3. Psixologik va integratsion yondashuvlar

Musika terapiyasi elementlari: Dars jarayonida o'quvchining hissiy holatini barqarorlashtirish va charchoqni chiqarish uchun maxsus musiqiy pauzalardan foydalanish.

Integratsiyalashgan darslar: Musiqani adabiyot, tarix va tasviriy san'at bilan bog'lagan holda o'qitish. Masalan, Sergey Prokofievning "Petya va Bo'ri" asarini o'rganishda ham ertak janri, ham simfonik orkestrdagi cholg'ularning akustik xususiyatlarini parallel tahlil qilish.

4. Baholashning zamonaviy usullari

Portfolio metodi: Talabaning yil davomidagi barcha yutuqlari (ijrolari, yozgan insholari, darsdagi faolligi) yig'ilib boriladi va yakuniy baho faqat bir martalik imtihonga emas, balki umumiy rivojlanish dinamikasiga qarab qo'yiladi.

O'z-o'zini baholash (Self-assessment): Ijrochi o'z chiqishini video yoki audio formatda yozib oladi va uni pedagog bilan birga tahlil qiladi. Bu usul o'quvchida tanqidiy tafakkurni shakllantiradi.

Bugungi kunda zamonaviy musika ta'limi tizimi rivojlanayotgan bo'lsa-da, bugungi kunda soha mutaxassislari va pedagoglar oldida bir qator tizimli muammolar mavjud. Bu muammolar ham uslubiy, ham texnik, ham ijtimoiy xarakterga ega.

Quyida musika ta'limidagi asosiy muammolarni guruhlangan holda ko'rib chiqamiz:

1. Metodik va mazmuniy muammolar

Ko'p hollarda o'qitish tizimi hali ham o'tgan asrning an'anaviy usullariga tayanib qolmoqda:

Akademizm va zamonaviylik o'rtasidagi uzilish: O'quv dasturlarida klassik merosga katta urg'u beriladi, biroq zamonaviy musiqiy yo'nalishlar, estrada san'ati va yangi kompozitsion uslublar yetarlicha o'rganilmaydi.

Reproduktiv ta'limning ustunligi: Talabalardan ko'pincha tayyor asarni shunchaki ijro etish talab qilinadi, ijodiy erkinlik va improvizatsiya qobiliyatini rivojlantirishga kam vaqt ajratiladi.

Nazariya va amaliyotning ajralib qolishi: Musika nazariyasi, solfedjio va garmoniya fanlari jonli ijrochilik amaliyoti bilan yetarlicha bog'lanmagan, bu esa talabalarda ushbu fanlarga nisbatan "zerikarli" munosabatni shakllantiradi.

2. Moddiy-texnik ta'minot masalalari

San'at ta'limi bevosita sifatli vositalarga bog'liq:

Cholg'u asboblarning eskirganligi: Ko'plab ta'lim muassasalarida fortepiano va boshqa cholg'ularning jismoniy eskirganligi ta'lim sifatiga, ayniqsa, tovush ustida ishlash jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Raqamli texnologiyalarning yetishmasligi: Zamonaviy musiqa laboratoriyalari, ovoz yozish studiyalari va maxsus kompyuter dasturlari (DAW) bilan jihozlangan sinflarning kamligi bitiruvchilarning zamonaviy bozor talablariga moslashishini qiyinlashtiradi

3. Pedagogik kadrlar va psixologik yondashuv

Kadrlar qo'nimsizligi: Moddiy rag'batning kamligi sababli yosh va iqtidorli mutaxassislarning pedagogikadan ko'ra ko'proq ijrochilikka yoki boshqa sohalarga o'tib ketishi.

Individual yondashuvning yetishmasligi: Guruh darslarida har bir talabaning psixologik xususiyatlari va musiqiy qobiliyatini individual baholash mexanizmlari doim ham samarali ishlamaydi.

4. Ijtimoiy va motivatsion muammolar

Kasbiy nufuz: Jamiyatda musiqa o'qituvchisi kasbiga bo'lgan munosabatning pastligi yoshlarda ushbu sohaga qiziqishni kamaytirmoqda.

Tinglovchi madaniyati: Umumiy o'rta ta'lim maktablarida musiqa darslariga "ikkinchi darajali" fan sifatida qaralishi kelajakda professional musiqa ta'limi uchun sifatli "xomashyo" yetishmovchiligini keltirib chiqarmoqda.

Muammolarning yechimi bo'yicha takliflar:

1. Integratsiya: Musiqa darslarida IT-texnologiyalarni keng joriy etish (masalan, virtual orkestrlar bilan ishlash).

2. Interfaollik: Darslarda "ustoz-shogird" an'alarini zamonaviy interfaol metodlar bilan boyitish.

3. Xalqaro tajriba: Xorijiy musiqa akademiyalari bilan doimiy tajriba almashinuvi va o'quv dasturlarini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish.

Xulosa: Zamonaviy musiqa ta'limining bosh maqsadi — nafaqat professional musiqachi, balki san'atni tushunadigan, kreativ fikrlaydigan va zamonaviy texnologiyalarni egallagan barkamol shaxsni tarbiyalashdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

33. Botirkhanovich, S. B. (2024). The Structure of Kashkar Rubab, And Methods of Their Execution. *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN*, 5(1), 19-22.
34. Shokirkhonov, B. (2026, February). DEVELOPMENT OF STUDENTS' PERFORMING AND MUSICAL ABILITIES THROUGH INSTRUMENTS. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 77-79).
35. Botirxonovich, S. B. (2025). MUSIQA NAZARIYASI FANIDAN TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIMINI TASHKIL ETISH METODIKASI. *FARS International Journal of Education, Social Science & Humanities.*, 13(7), 139-150.
36. Toshmatov, G. U. O. (2026). Musiqa ta'limi jarayonida sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari. *Science and Education*, 7(2), 195-201.

37. Тошматов, Ф., & Турдалиева, О. (2023). ТАЛАБАЛАРНИ МУСТАҚИЛ ИШЛАШГА ҚИЗИҚТИРИШ ОМИЛЛАРИ. Универсальная индексная библиотека Евразийского журнала академических исследований, 3(6), 162-166.
38. Olimjonovich, T. G., & Komiljanovna, D. G. (2022). The Importance of the Festival “East Songs” in the Introduction and Development of National Classical Music of the Peoples of the East. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 3(6), 195-199.
39. Abduraimov, S. (2024). METHODS OF USING PRACTICAL METHODS IN MUSIC CULTURE LESSONS IN HIGH SCHOOLS. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 3(6), 22-25.
40. Abduraimov, S. Z. (2024). MUSIQA TO ‘GARAKLARI ASOSIDA O ‘QUVCHILARDA MILLIY RUHIYAT TUSHUNCHALARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI. *Inter education & global study*, (5 (1)), 44-51.
41. Erdonov, S. B., Maxmudov, A. V., Abduraimov, O. S., Allamurotov, A. L., Mavlanov, B. J., & Mamatkasimov, O. T. (2023). On Reserves of Hippophae rhamnoides L. Fruit on the Territory of the Zarafshan National Nature Park of Uzbekistan. *American Journal of Plant Sciences*, 14, 946-954.
42. Asrakulova, A. (2025). ECONOMIC VIEWS OF ABU NASR FORABI. *Инновационные исследования в науке*, 4(2), 65-68.
43. Nabieva, A. A. (2025). ECONOMIC THOUGHTS OF YUSUF KHOS KHOJIB. *Web of Humanities: Journal of Social Science and Humanitarian Research*, 3(2), 212-214.
44. Asrakulova, A. (2025, February). HISTORICAL-PHILOSOPHICAL AND PUBLIC ADMINISTRATION ISSUES IN NIZAMULMULK’S “SIYOSATNOMA”. In *Международная конференция академических наук* (Vol. 4, No. 2, pp. 85-88).
45. Jurayeva, G. (2025). TALABALARNING O‘ZBEK XALQ CHOLG‘ULARIDA IJROCHILIK MAHORATLARINI OSHIRISHDA USTOZ-SHOGIRD AN‘ANALARINING O‘RNI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 535538.
46. Jurayeva, G. (2024). MUSIQA FANIDA XALQ CHOLG‘ULARINI O‘RGATISHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Universal Science Perspectives International Scientific Practical Journal*, 1(1).
47. Jo‘Rayeva, G. Z. Q. (2026). STEM yondashuvi asosida musiqa nazariyasi ta’limini rivojlantirish yo‘llari. *Science and Education*, 7(2), 169-174.
48. Akhmedov, B. (2026, February). THE ROLE OF MUSIC IN THE FORMATION OF PERSONALITY. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 72-76).
49. Akhmedov, B. (2026, February). TECHNICAL AND EXPRESSIVE ASPECTS OF THE CONDUCTING APPARATUS. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 68-71).
50. Ahmedov, B. S. (2026). Umumta’lim maktablari musiqa darslarida musiqa tinglash jarayonining metodik asoslari. *Science and Education*, 7(2), 182-187.
51. Tajiboyev, E. (2025). O ‘ZBEK MILLIY QADRIYATLARINING TARIXIY MEROSI VA ZAMONAVIY JAMIYATDAGI O ‘RNI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3).
52. Tajiboev, E. (2025). ORGANIZATION OF AN OUT-OF-CLASS MUSIC CLUB IN COMPREHENSIVE SECONDARY SCHOOLS. *Развитие и инновации в науке*, 4(2), 13-16
53. Tajiboyev, E. M. (2026). Scientific and pedagogical foundations of developing the skills of listening to national music in higher education system. *Science and Education*, 7(1), 1038-1043.
54. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). O ‘quvchilarning STEAM ta’lim texnologiyalarini qo ‘llash asosida muammolarni yechish ko ‘nikmalarini rivojlantirish metodikasi. *Science and Education*, 7(2), 157-161.
55. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). Musiqiy mashg ‘ulotlar orqali talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi. *Science and Education*, 7(3), 388-391.

56. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). Musiqa ta'limida STEM texnologiyalari va milliy musiqa integratsiyasi. *Science and Education*, 7(3), 392-395.
57. Odilova, G. O. (2026). Musiqa ta'limi yo 'nalishi talabalarida ritmik kompetensiyani rivojlantirishning metodik asoslari. *Science and Education*, 7(1), 960-965.
58. Odilova, G. (2025). MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA BOLALAR BILAN ISHLASHDA MULOQOT TEXNOLOGIYASIDA. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 367-370.
59. Odilova, G. O. (2026). Musiqa ta'limi orqali bolaga emotsional yondashish tendensiyalari. *Science and Education*, 7(2), 162-168.
60. Gaziyeu, J. J. (2021). STYLISTIC FEATURES OF THE WORK OF FRANZ JOSEPH HAYDN. In *АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ* (pp. 215-217).
61. JURAKHONOVICH, G. J., & KARIMBERDIEVICH, R. K. Renewing the System of the Country and the Role and Significance of Art and Culture in Today's New Level of Modernization in Our Life. *JournalNX*, 6(05), 7-9.
62. Joraxanovich, G. J. (2025). XIX ASR OHIRI XX ASR BOSHLARIDA YEVROPADA MUSIQA PSIXOLOGIYASI RIVOJLANISHI. *Научный Импульс*, 4(37), 157-161.
63. Muhammadjon o'g, O. R. A. (2025, December). RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA PEDAGOGIKA YO 'NALISHI TALABALARI KREATIV FIKRLASH KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION METODIKASI. In Partner conferences of the International Scientific Journal Research Focus (Vol. 1, No. 1, pp. 1156-1159).
64. Muhammadjon o'g, O. R. A. (2025). MUSIQA TA'LIMINI BARCHA TALABALAR UCHUN INKLYUZIV TARTIBDA TASHKIL ETISH. "Iqtidorli talabalar ilmiy xabarlar" ilmiy-uslubiy jurnali, 1(2), 3-9.